

Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att yttra sig över budgetpropositionen för år 2002 bl.a. avseende den ekonomiska politiken och förslag till statsbudgeten för budgetåret 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Arbetsmarknadsutskottet, som har beredningsansvaret för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv, yttrar sig i det följande om utvecklingen på arbetsmarknaden m.m. Utskottet kommenterar också oppositionens förslag till ramar i respektive partimotion framför allt när det gäller finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen.

Utvecklingen på arbetsmarknaden m.m.

Budgetpropositionen

De makroekonomiska förutsättningar som förslagen i budgetpropositionen bygger på utgår från beräkningar t.o.m. den 7 september, dvs. före händelserna i USA den 11 september. Den prognostiserade utvecklingen av sysselsättningen och arbetskraftsutbudet bedöms i propositionen medföra att arbetslösheten, mätt som årsgenomsnitt, i riket som helhet sjunker till 3,8 procent nästa år. Regeringen framhåller dock att osäkerheten om den internationella konjunkturen är stor.

För åren 2003 och 2004 görs inga prognoser. I stället görs en baskalkyl där svensk ekonomi går mot ett normalt resursutnyttjande. Med hänsyn till osäkerheten i bedömningen av den framtida konjunkturutvecklingen kompletteras denna baskalkyl med två sidokalkyler.

Sysselsättningen bedöms växa med endast 0,3 procent per år. Den svaga utvecklingen av antalet sysselsatta förklaras av att den demografiska utveckl-

ingen verkat återhållande på grund av att andelen personer i åldrarna 16–19 år respektive 55–64 år ökar. I dessa åldersgrupper är sysselsättningsgraden betydligt lägre än genomsnittet på grund av studier och pensioneringar. Den öppna arbetslösheten beräknas ligga på 4,0 procent år 2004, medan den reguljära sysselsättningen för befolkningen mellan 20 och 64 år uppgår till 78,3 procent, dvs. något under regeringens s.k. sysselsättningsmål. I högtillväxtkalkylen kan sysselsättningsmålet om 80 procent sysselsatta år 2004 uppnås. Lågtillväxtkalkylen utgår från att den nuvarande konjunkturavmattningen blir mer utdragen, vilket leder till att sysselsättningen faller och den öppna arbetslösheten stiger.

Den senaste månadsstatistiken från AMS och SCB samt KI:s månadsbarometer

AMS respektive SCB:s mätningar, som redovisats efter budgetpropositionens avlämnande, visar båda på en fortsatt relativt stark arbetsmarknad.

AMS konstaterar i sin månadsstatistik för september att arbetslösheten fortsätter nedåt och faller över i stort sett hela landet, men minskningstakten är i avtagande. Arbetslösheten uppgick i september till 4,2 procent av arbetskraften, att jämföra med 4,6 procent året före. Efterfrågan på arbetskraft fortsätter att försvagas och en ökning av ungdomsarbetslösheten börjar märkas. Varslen fördubblades jämfört med samma månad år 2000 och uppgick till 5 700, vilket dock är betydligt mindre än i augusti då 7 500 personer varslades. Antalet nyanmälda platser vid arbetsförmedlingarna har minskat med 9 000 jämfört med året före och uppgick i september till drygt 32 000. Nedgången är enligt AMS särskilt påtaglig i verkstadsindustrin.

SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) för september redovisar en ökning av antalet sysselsatta. Även antalet arbetslösa har ökat, men den relativa arbetslösheten har minskat till 4,0 procent, en nedgång med en tiondels procentenhet jämfört med för ett år sedan. Arbetskraften motsvarar 78,3 procent av befolkningen mellan 16 och 64 år, att jämföra med 77,7 procent för ett år sedan. Antalet utförda arbetstimmar i genomsnitt per vecka är ungefär lika stort som i september förra året. SCB följer också upp regeringens sysselsättningsmål, dvs. andelen sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden i åldersgruppen 20–64 år. I september 2001 uppgick andelen till 78,2 procent. SCB redovisar samma varseltal som AMS, dvs. 5 700 i september. Liksom enligt AMS-statistiken har de nyanmälda platserna minskat i antal, från 38 200 i september 2000 till 31 300 i september i år.

KI:s månadsbarometer för september anger att flera branscher redovisar eller förutser fallande sysselsättning, men det finns variationer, och några branscher planerar för fortsatt ökad sysselsättning.

Övriga mätningar och prognoser

Bilden av en avmattning på arbetsmarknaden vad gäller nya platser bekräftas av antalet orubricerade platsannonser enligt TCO:s s.k. platsannonsindex som

publicerades den 15 oktober. Under årets första nio månader sjönk antalet med 17 procent i förhållande till året före.

I dagarna har Riksbanken, samtidigt som den beskrivit det nuvarande läget som ovanligt svårbedömt, reviderat ned tillväxtprognosen för de kommande åren.

Även ett antal privata prognosinstitut som presenterat prognoser i tiden efter budgetpropositionens avlämnande gör antaganden om lägre tillväxtsiffror än regeringen. I fråga om arbetslöshetsnivån under 2002 varierar dessa bedömningar mellan några tiondels procentenheter och en procentenhets högre arbetslöshet än propositionens antagande om 3,8 procent.

I en rapport, "Samhällsekonomiska förutsättningar för lönebildningen i Sverige", som KI publicerade den 18 oktober framhålls den osäkerhet som präglar den internationella bilden och som skulle kunna äventyra regeringens sysselsättningsmål.

Arbetsmarknadsutskottets kommentarer

Även om det finns flera orosmoln och tecken på en försvagad arbetsmarknad kan det vara värt att notera att antalet sysselsatta har ökat det senaste året trots den ekonomiska avmattningen. Jämfört med bedömningen i vårpropositionen är sysselsättningsgraden högre för innevarande år. En annan iakttagelse är svårigheten att dra säkra slutsatser av varseltalen. I dag finns ingen klar bild av i vilken utsträckning varslen faktiskt fullföljs genom uppsägningar av personal. Under den senaste tiden finns det exempel på att varsel återkallats till följd av ökad orderingång.

Som framhålls i propositionen är de statliga utgifterna känsliga för förändringar av arbetslöshet och priser. En höjning av den öppna arbetslösheten med 1 procentenhet ökar utgifterna under det statliga utgiftstaket med ca 6 miljarder kronor. Detta förhållande gör det särskilt angeläget att budgetförslagen bygger på så säkra och realistiska prognoser som möjligt, något som arbetsmarknadsutskottet framhållit vid flera tillfällen.

Händelserna den 11 september och därefter har otvivelaktigt ökat osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen och med den utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsutskottet anser inte att det för närvarande finns underlag för att frångå de bedömningar som budgetpropositionens förslag vilar på. Det är dock enligt utskottets mening av största vikt att det finns en beredskap för att på olika sätt möta en sviktande arbetsmarknad. Om utvecklingen skulle leda till en stigande arbetslöshet måste nya åtgärder sättas in.

Utskottet vill understryka att den ökade belastning på statsbudgeten som ett försämrat arbetsmarknadsläge skulle medföra inte får gå ut över de höjningar av ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen som regeringen redan aviserat. Som utskottet framhållit i flera sammanhang är det nödvändigt för försäkringens legitimitet att en 80-procentig ersättning kan utges inte bara till personer med de allra lägsta inkomsterna utan också till försäkrade i mer normala inkomstlägen.

Oppositionens förslag särskilt i fråga om arbetslöshetsförsäkringens finansiering

Såväl Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet som Folkpartiet föreslår betydligt mindre utgiftsramar än regeringen på utgiftsområdena 13 och 14. Det är av olika skäl inte helt lätt att jämföra de olika förslagen vare sig sinsemellan eller med regeringens förslag. Exempel på detta är att något parti tillgodoser sig effekterna av sina förslag redan under nästa budgetår, medan andra räknar med mer successiva effekter. Ett annat exempel på svårigheten att göra jämförelser finns i Centerpartiets motion, som förordar att en stor del av utgifterna på utgiftsområde 13 förs över till utgiftsområde 14. I den mån tydliga redovisningar saknas av vilka nyckeltal om t.ex. arbetslöshetsnivå som oppositionens förslag baseras på utgår utskottet från att de sammanfaller med regeringens antaganden.

Gemensamt för Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet är att de räknar med betydligt mindre utgifter på utgiftsområde 13 till följd av förändringar av arbetslöshetsförsäkringens finansiering. Även Centerpartiet räknar med lägre utgifter.

Det nuvarande finansieringssystemet innebär i korthet följande. Arbetslöshetskassorna bidrar till finansieringen genom den s.k. finansieringsavgiften, som är relaterad till antalet medlemmar och den genomsnittligt utbetalade dagpenningen i arbetslöshetskassan i fråga. Kassan skall enligt 48 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor för varje medlem till staten betala motsvarande 131 procent av den under det löpande verksamhetsåret genomsnittligt utbetalade dagpenningen enligt den s.k. inkomstbortfallsförsäkringen. En tolfedel av detta belopp skall kassan månatligen inleverera till staten. Därutöver betalas för varje medlem en s.k. utjämningsavgift för finansiering av ett utjämningsbidrag som är gemensamt för kassorna. Avgiften motsvarar 3 procent av den gällande högsta dagpenningen Enligt 41 § samma lag skall arbetslöshetskassorna ta ut medlemsavgifter som tillsammans med andra inkomster får antas täcka förvaltningskostnader, de nyssnämnda avgifterna och övriga utgifter. Kassan har möjlighet att besluta om olika medlemsavgifter för olika medlemskategorier, om det finns skäl för det. – I den mån dessa avgifter inte är tillräckliga finansieras den resterande delen med allmänna skattemedel. Arbetsmarknadsavgiften enligt socialavgiftslagen (2000:980) uppgår för närvarande till 5,84 procent av avgiftsunderlaget och skall enligt 9 § lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter finansiera bl.a. arbetslöshetsersättning. Även aktivitetsstödet till personer som uppfyller förutsättningarna för inkomstrelaterad ersättning finansieras med denna avgift. Arbetsmarknadsavgiften inbringade 45,9 miljarder kronor till staten under år 2000. För nästa år beräknas inkomsterna från avgiften till 50,2 miljarder kronor. – De försäkrades insatser är alltså inte relaterade till arbetslöshetsnivån i sig i kassan utan till den dagpenning som kassans arbetslösa medlemmar har, vilken i sin tur är kopplad till löneläget bland kassans medlemmar. På detta sätt innebär finansieringssystemet att lönehöjningar kan gå ut över hela medlemskol-

lektivet. Medlemmarnas faktiska bidrag till försäkringens finansiering genom finansieringsavgiften uppgick under förra året till totalt 2,58 miljarder kronor. Enligt statistik från AMS utbetalade arbetslöshetskassorna totalt under år 2000 närmare 28 miljarder kronor som grundbelopp och inkomstrelaterad ersättning.

Moderaterna föreslår en allmän arbetslöshetsförsäkring som finansieras med en försäkringspremie som relateras till månadslönen. Premien skall motsvara 2 procent av ersättningsberättigade inkomster och vara avdragsgill vid inkomstbeskattningen. Moderaterna räknar med att premien från år 2003 skall inbringa 9,8 miljarder kronor årligen vilket tillsammans med andra utgiftsminskningar skulle leda till drygt 16 miljarder kronor lägre utgifter på området. – Utskottet kan konstatera att finansieringsmodellen har likheter med det system som beslutades av riksdagen hösten 1993, då en lag antogs om allmän avgift för finansiering av kontantförmåner vid arbetslöshet. Avgiften skulle efter det första året uppgå till 2 procent av inkomsten och tas ut på inkomster upp till 7,5 basbelopp. Detta system var kopplat till förändringar i arbetslöshetsförsäkringen, som beslutades våren 1994. De nya reglerna återställdes i huvudsak under hösten samma år.

Kristdemokraternas förslag innebär att självfinansieringsgraden ökas till 33 procent inom en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. På detta sätt skulle arbetslöshetens kostnader göras synligare. Den enskilde skulle kompenseras genom sänkt inkomstskatt. Redan från och med år 2002 räknar partiet med minskade utgifter för försäkringen med mer än 5,2 miljarder kronor.

Även **Folkpartiet** vill ha en ökad självfinansieringsgrad, uttryckt som ”ungefär 1/3 av premien”. Detta skall motsvaras av en skattesänkning. På anslaget för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd beräknar partiet ett drygt 11,7 miljarder lägre belopp redan år 2002.

Centerpartiet räknar med lägre utgifter som effekt av höjd medlemsavgift till 200 kr per månad i kombination med sänkt tak för ersättningsnivån till 580 kr. Centerpartiet räknar med besparingar även som följd av den samordning av olika försörjningsstöd som partiet föreslår.

Arbetsmarknadsutskottet har flera invändningar mot den modell som Moderaterna förordar. Den slopade anknytningen till arbetslöshetskassan kan innebära ett minskat ansvar för att kostnaderna hålls nere; den nuvarande kopplingen till dagpenningnivån innebär indirekt ett ansvar för lönenivån inom kassans område. Förslaget är dessutom fördelningspolitiskt tveksamt bl.a. med hänsyn till avdragsrätten för avgiften.

Av Kristdemokraternas förslag framgår inte uttryckligen vad självfinansieringen skulle relateras till. Om det är fråga om faktiskt utbetald ersättning kan man till en början konstatera att denna blir känd först i efterhand samtidigt som den av olika skäl kan vara svår att prognostisera. Utbetalningarna kan variera relativt kraftigt år från år beroende på konjunkturen och sammansättningen av de arbetslösa, vilket väcker frågan om premien skall fluktuera eller jämnas ut över tiden. Det framgår inte heller av Kristdemokraternas partimot-

ion om egeninsatsen skall relateras till utgifterna för samtliga försäkrade eller för medlemmarna i en viss kassa eller för någon annan avgränsad grupp av försäkrade. Utskottet har också invändningar mot en så kraftig egeninsats som det kan bli fråga om särskilt i ett svagt arbetsmarknadsläge med hög arbetslöshet. Dessutom framstår systemet som administrativt krångligt. Alldeles oavsett detta ser utskottet det som orealistiskt att förändringarna skulle kunna genomföras så snabbt att de gav kraftiga utslag på budgeten redan nästa år, vilket Kristdemokraterna tycks räkna med. Det nu framförda gäller i än högre grad Folkpartiets förslag.

Vad slutligen gäller Centerpartiets förslag anser utskottet att detta skall avvisas redan med hänsyn till förslaget om sänkt tak för ersättningen. Detta skulle i praktiken innebära att stora grupper försäkrade inte skulle få en 80-procentig ersättningsnivå.

Sammanfattningsvis anser utskottet att oppositionens budgetförslag i de nu berörda delarna bygger på förutsättningar som inte kan accepteras.

Avslutande synpunkter

Som framgått ovan anser utskottet att de bedömningar och antaganden som regeringens budgetförslag vilar på bör godtas trots de stora osäkerhetsfaktorerna.

Utskottet vill avslutningsvis framhålla att det finns ett antal problem som måste uppmärksammas även om arbetsmarknaden skulle fortsätta att vara stabil. Trots de senaste årens starka arbetsmarknad finns det personer som har haft svårt att etablera sig. Sysselsättningsgraden bland de äldre måste öka ytterligare. Detsamma gäller funktionshindrade och utomnordiska grupper. Den regionala obalansen är fortfarande stor. Vissa regioner har hög arbetslöshet och låg sysselsättningsgrad. Arbetslösheten är stor bland personer med lägre utbildning. Deltidsarbetslösheten är fortfarande oacceptabelt hög. Antalet långtidsinskrivna har minskat under det senaste året, men personer med långa inskrivningstider är ändå alltför många. I slutet av förra månaden hade 46 000 personer varit arbetslösa eller i program i minst två år.

Situationen ställer stora krav på arbetsmarknadspolitiken. Det handlar om att hålla vakanstiderna nere och att medverka till att arbetsgivarna kan rekrytera den personal som efterfrågas så att s.k. flaskhalsar undviks. Det handlar också om insatser för att förbättra förutsättningarna för dem med svag eller ingen anknytning alls till arbetsmarknaden. Samtidigt måste den allmänna beredskapen vara god inför risken av en försvagad arbetsmarknad med ökat tryck på arbetsmarknadspolitiken. Det kan bli nödvändigt att öka volymen arbetsmarknadspolitiska program för att förhindra en ökad öppen arbetslöshet. I sammanhanget finns det också skäl att framhålla betydelsen för hela arbetsmarknaden av en väl fungerande lönebildning.

Oppositionens förslag utgår samtliga från betydligt lägre volymer arbetsmarknadspolitiska program, om än i olika grad. Detta förstärker bilden av att förslagen inte är realistiska.

Dagens situation och osäkerheten om den framtida utvecklingen gör det ännu mer angeläget att ha en kraftfull beredskap för att uppnå sysselsättningsmålet år 2004. Allra sist vill utskottet betona att målet om full sysselsättning står kvar även om det på kortare sikt skulle bli nödvändigt att inrikta sig på insatser för att förhindra ökande arbetslöshet.

Stockholm den 23 oktober 2001

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Sven-Erik Österberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sven-Erik Österberg (s), Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Björn Kaaling (s), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Sonja Fransson (s), Kristina Zakrisson (s), Maria Larsson (kd), Henrik Westman (m), Barbro Feltzing (mp), Elver Jonsson (fp), Anders Karlsson (s), Anna Kinberg (m), Cinnika Beiming (s) och Carlinge Wisberg (v).

Avvikande meningar

1. Utvecklingen på arbetsmarknaden m.m. (m+kd+c+fp)

av Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Maria Larsson (kd), Henrik Westman (m), Elver Jonsson (fp) och Anna Kinberg (m) som anför följande.

Den bild av svensk ekonomi som tecknas av regeringen i budgetpropositionen bygger bl.a. på information och antaganden som gjorts t.o.m. den 7 september. Budgetpropositionen förhandlades således fram mellan regeringen och dess stödpartier före terrorattackerna i USA den 11 september i år. Redan före terrorattackerna framstod regeringens bedömningar som väl optimistiska. Nu bedömer vi dem som orealistiska. Regeringen medger att bedömningarna är osäkra men tar inte konsekvenserna av den osäkerheten.

Den internationella konjunkturutvecklingen är nu ytterst svårbedömbart vilket inte minst illustreras av de olika slutsatser som dras av några av de mer kända konjunkturbedömnarna¹, vilka reviderat sina konjunkturprognoser eller på annat sätt kommenterat konjunkturutvecklingen sedan den 11 september. Liksom majoriteten i utskottet konstaterar vi att prognoserna innefattar antaganden om lägre BNP-tillväxt än den regeringen utgått från. Också bedömningarna vad gäller utvecklingen av den öppna arbetslösheten är mer pessimistiska än regeringens. Bedömningen vad gäller den öppna arbetslösheten ligger i intervallet 3,9–4,8 % nästa år.

Då Sverige är en liten och öppen ekonomi är den internationella konjunkturutvecklingen viktig för svensk tillväxt, sysselsättning och lönebildning. Vi har redan under sommaren och hösten sett tydliga tecken på en svagare internationell konjunkturutveckling än vad som tidigare förutsågs. Den snabba och kraftiga nedgången i den för Sverige så viktiga telekomindustrin kan nämnas som ett oroande exempel. Den redan svaga konjunkturen har dämpats ytterligare den senaste tiden².

Sverige är dessvärre inte särskilt väl rustat inför en kommande lågkonjunktur.

Enligt AMS månadsstatistik för september månad har den öppna arbetslösheten bland ungdomar ökat med inte mindre än 7 000 personer sedan september förra året. Antalet nyanmällda platser vid arbetsförmedlingarna uppgick i september till drygt 32 000 vilket är 11 000 färre än i augusti och 9 000 färre än i september förra året. Antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska

¹ Skandinaviska Enskilda Bankens rapport "Nordic outlook Update" den 27 september -01, Handelns utredningsinstituts konjunkturrapport den 4 oktober -01, Nordeas veckorapport "I veckan" den 5 oktober

² Konjunkturinstitutets rapport "Samhällsekonomiska förutsättningar för lönebildningen i Sverige" daterad den 18 oktober -01

program var i september ca 100 400 enligt AMS. Antalet varsel om uppsägning har ökat påtagligt det senaste året och uppgick i september i år till 5 700, vilket är en fördubbling jämfört med förra året.

Vi är starkt oroade över att ungdomsarbetslösheten ökat liksom antalet varsel om uppsägning. En ökning av varslen innebär visserligen inte automatiskt att arbetslösheten kommer att öka. Däremot indikerar ett ökat antal varsel att sysselsättningen avtar. Minskningen av de nyanmällda platserna indikerar även den en svag sysselsättningsutveckling den närmaste tiden.

Regeringen förutspår att den öppna arbetslösheten i år kommer att uppgå till 3,9 % som ett årsgenomsnitt. De faktiska siffrorna visar dock en betydligt högre arbetslöshet än så. Om man inkluderar även de latent arbetssökande, personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska program och undersysselsatta visar SCB:s statistik från AKU-undersökningarna i september att det verkliga antalet arbetslösa personer i september uppgick till omkring 600 000 personer. Siffrorna fördelar sig enligt följande.

Öppet arbetslösa 178 000

I arbetsmarknadspolitiska program 100 400

Latent arbetssökande 121 000

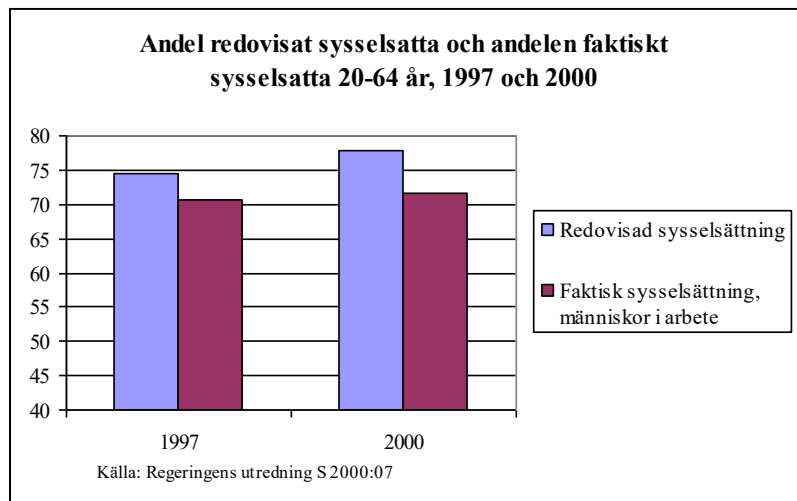
Undersysselsatta 234 000

Trots de senaste årens högkonjunktur visar en jämförelse med läget för drygt tio år sedan att antalet sysselsatta i dag är lägre än under konjunkturtoppen då. Antalet sysselsatta var som mest 4,5 miljoner år 1990 mot dagens 4,2 miljoner. Sysselsättningsgraden var som ett årsgenomsnitt 83 % år 1990 medan den endast uppgår till strax över 78 % i dag. Den öppna arbetslösheten uppgick då till 1,8 %. Bara omkring 1 % av arbetskraften deltog i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, att jämföras med dagens ca 2,5 %.

Trots den höga arbetslösheten råder det brist på arbetskraft i vissa branscher och områden (t.ex. byggnadsbranschen och inom vård och omsorg). Fortfarande råder stora regionala olikheter. Den totala obalansen (dvs. öppet arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program) var enligt AMS i september i Norrbottens län hela 12 % medan den låg som lägst i Stockholms län på 3,3 %. Äldre, invandrare och personer med utländsk bakgrund och funktionshindrade har fortfarande en oacceptabelt låg sysselsättningsgrad och alltför höga arbetslöshetstal.

Till detta kommer den dramatiska ökningen av antalet sjukskrivningar och förtidspensioner.

Antalet sysselsatta ökade mellan 1997 och 2000 med 206 900 personer. Under samma tid ökade antalet sjukfrånvarande med 125 000. Det innebär att den faktiska sysselsättningen bara ökat från 70,7 % till 71,5 % under denna tid. Ungefär 60 % av sysselsättningsökningen motsvaras alltså av en ökning i sjukfrånvaron, se diagram nedan. Utvecklingen av det växande antalet sjukskrivna framstår alltmer som ett av de allvarligaste problemen på den svenska arbetsmarknaden.

Enligt regeringens egen bedömning kommer den öppna arbetslösheten att öka mot slutet av kommande treårsperiod. Den svagare utvecklingen detta och nästa år riskerar att leda till att både den öppna arbetslösheten och den totala arbetslösheten ökar redan år 2002.

Regeringen tar lätt på de varningstecken som arbetsmarknaden uppvisar. Vi är starkt kritiska till att regeringen och Finansdepartementet nu trots den dramatiska vändningen i förutsättningarna för den ekonomiska utvecklingen sedan den 11 september förhåller sig så passiva och inte tycks göra några egna bedömningar av behovet av revideringar av budgeten. Den osäkerhet som råder om den framtida ekonomiska utvecklingen manar oss till försiktighet. Sverige riskerar att drabbas hårt och det är absolut nödvändigt att ha beredskap för ett försämrat arbetsmarknadsläge med stigande arbetslöshet. En höjning av den öppna arbetslösheten med 1 procentenhet ökar utgifterna under det statliga utgiftstaket med ca 6 miljarder kronor. En snabbt vikande ekonomi förvärrar en sedan tidigare dåligt fungerande arbetsmarknad. Regeringen blundar för detta och vidtar inte de nödvändiga strukturella reformer och strategiska skattesänkningar som är nödvändiga för att ge den svenska ekonomin utvecklingskraft.

Vi är övertygade om att en helt annan politik måste till för att komma till rätta med de strukturella problemen på arbetsmarknaden. Den ekonomiska politiken måste långsiktigt stärka incitamenten till företagande, arbete och utbildning. Skattesänkningar behövs på arbete, företagande och hus-

hållstjänster. Företagarnas villkor måste förbättras, en allmän avreglering måste genomföras, offentliga monopol slopas och socialförsäkringarna reformeras.

Sammantaget är vi mycket oroade för utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden. Försämringar i ekonomin innebär ökningar i statens utgifter. Vi anser att det är angeläget att nu hålla utgifterna nere, och vi föreslår i våra olika partimotioner lägre ramar för utgiftsområdena 13 och 14 än regeringen.

2. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14

Arbetsliv (m)

av Mikael Odenberg (m), Patrik Norinder (m), Henrik Westman (m) och Anna Kinberg (m) som anför följande.

Utgiftsområde 13

Vi moderater föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 53 931 miljoner kronor år 2002, 42 549 miljoner kronor år 2003 och 39 720 miljoner kronor år 2004.

Vi föreslår att en allmän arbetslöshetsförsäkring införs. Den bör vara en omställningsförsäkring och administreras av staten. Dagens fasta avgifter ersätts med en försäkringspremie vars storlek relateras till månadslönen. Premien skall vara 2 % av ersättningsberättigad inkomst och vara avdragsgill vid inkomstbeskattningen. Det överskott som finns i dagens a-kassor bör överföras till den nya försäkringen. Genom att införa en sådan premie räknar vi med att utgifterna under utgiftsområdet kan minska med 2,5 miljarder kronor år 2002 och med 9,8 miljarder kronor åren 2003 respektive 2004. Förslaget om egenfinansiering av en ny arbetslöshetsförsäkring förutsätter att de skattesänkningar vi moderater föreslår i vår motion om den ekonomiska politiken, Fi291, genomförs.

Vad gäller förmedlingsverksamhet anser vi att förmedling av arbete skall vara individuell och effektiv. Andra aktörer än staten skall kunna bedriva arbetsförmedlingsverksamhet. Lokala arbetsförmedlingar bör avknoppas från AMS. Rekryteringsföretag kan hjälpa nya grupper av arbetssökande. Specialistförmedlingar bör kunna växa fram och bemanningsföretagen vidga sina arbetsfält. Arbetsförmedling skall vara kostnadsfri för den som är arbetslös. En ny effektiv myndighet bör ersätta AMS. Den skall ansvara för att godtagbara förmedlingstjänster erbjuds över hela landet, administrera schabloniserade arbetsmarknadspolitiska stöd som flytt- och starta-eget-bidrag och fördela de medel som anslås över statsbudgeten för övriga insatser.

Flera av de arbetsmarknadspolitiska programmen och aktivitetsgarantin bör slopas till förmån för mer individuellt inriktade insatser. Utbildning bör utgöra den dominerande insatsen.

Sammantaget föreslår vi att utgiftsområdet minskas i förhållande till regeringens förslag med 4 985 miljoner kronor år 2002, med 16 051 miljoner kronor år 2003 och med 18 433 miljoner kronor år 2004.

Utgiftsområde 14

Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 14 bestäms till 939 miljoner kronor år 2002, 816 miljoner kronor år 2003 och 736 miljoner kronor år 2004.

Vi föreslår en delvis annan myndighetsstruktur än regeringen på utgiftsområdet. Jämställdhetsombudsmannen (JämO) och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) bör läggas samman med Ombudsmannen mot etnisk diskriminering och Handikappombudsmannen till en ombudsmannamyndighet. Medlingsinstitutets uppdrag begränsas och anslagna medel reduceras. I övrigt bör arbetsmarknadsmyndigheternas förvaltningskostnader successivt reduceras.

Våra förslag innebär att ramen för utgiftsområdet kan minskas i förhållande till regeringens förslag med 108 miljoner kronor år 2002, 257 miljoner kronor år 2003 och 356 miljoner kronor år 2004.

Slutsats

Finansutskottet bör enligt vårt förmenande tillstyrka vår motion Fi291 yrkandena 2–5 (alla delvis).

3. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv (kd)

av Stefan Attefall (kd) och Maria Larsson (kd) som anför följande.

Utgiftsområde 13

Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 49 920 miljoner kronor år 2002, 47 840 miljoner kronor år 2003 och 46 263 miljoner kronor år 2004.

Vi föreslår en självfinansieringsgrad med 33 % inom en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Vi menar att den totala arbetslöshetens utveckling bör återspeglas i löntagarnas avgifter till arbetslöshetsförsäkringen. Genom en högre grad av avgiftsfinansiering uppnås också ett bättre samband mellan lönebildning och arbetslöshet. Det innebär att en ökad arbetslöshet, som en följd av dålig lönebildning, med vårt förslag ökar kostnaden för den enskildes egen finansiering av försäkringen. Den enskilde bör kompenseras genom sänkt inkomstskatt. Även regelverket i övrigt för arbetslöshetsförsäkringen bör ändras så att de hinder som finns i dag för människor att ta ett arbete undanröjs. De förändringar som vi förordar på detta område skulle innebära att ramen för utgiftsområdet kan minskas kraftigt.

Vi kristdemokrater föreslår också ökade resurser för fler tjänster inom bl.a. vård, omsorg och skola, företags- och tillväxtfrämjande åtgärder och sänkt skatt för hushållsnära tjänster. Dessa åtgärder beräknas medföra att kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen och de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna minskar något.

I dag finns det alltför många arbetsmarknadspolitiska åtgärder, alla med olika regelverk. För att frigöra resurser för arbetsgivare, arbetssökande och arbetsförmedlingar måste regelsystemen för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna minskas.

gårderna förenklas och antalet åtgärder minskar. Flyttningsbidraget bör avvecklas eftersom flyttningar i allt väsentligt sker utan ekonomisk stimulans. Projekt mot deltidsarbetslöshet och försök till friår bör kunna genomföras inom befintliga ramar.

Våra förslag som i korthet har beskrivits här innebär att ramen för utgiftsområdet kan minskas i förhållande till regeringens förslag med 8 995 miljoner kronor år 2002, 10 760 miljoner kronor år 2003 och 11 890 miljoner kronor år 2004.

Utgiftsområde 14

Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 14 bestäms till 922 miljoner kronor år 2002, 907 miljoner kronor år 2003 och 821 miljoner kronor år 2004.

Vi i Kristdemokraterna föreslår besparingar på Arbetsmiljöverket och Medlingsinstitutet. Enligt vår uppfattning finns det utrymme för besparingar på Arbetsmiljöverket efter sammanslagningen av Arbetarskyddsstyrelsen och de regionala yrkesinspektionerna. Arbetsmiljöverket har dessutom fått ökade resurser under senare år. Ansvar för lönestatistik bör föras över från Medlingsinstitutet till SCB.

Arbetslivsinstitutet (ALI) bör ses över i grunden och på tre års sikt kunna avvecklas. Administrationen och samordningen av Arbetslivsinstitutets forskning bör kunna överföras till Arbetsmiljöverket och forskningen bedrivs vid högskolor och andra institut. De bidrag som institutet fördelar till fackliga organisationer bör kunna sparas in till största delen. Stödet för utbildning av regionala skyddsombudsman bör hanteras av Arbetsmiljöverket.

Våra förslag innebär att utgiftsområdet bör minskas med 126 miljoner kronor år 2002, 166 miljoner kronor år 2003 och 271 miljoner kronor år 2004.

Slutsats

Vi förordar ett tillstyrkande av Kristdemokraternas motion Fi292 yrkandena 7 och 9–11 (alla delvis).

4. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14

Arbetsliv (c)

av Margareta Andersson (c) som anför följande.

Jag föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 29 430 miljoner kronor år 2002, 26 275 miljoner kronor år 2003 och 25 745 miljoner kronor år 2004.

Ramen för utgiftsområde 14 bör bestämmas till 21 060 miljoner kronor år 2002, 23 008 miljoner kronor år 2003 och 23 156 miljoner kronor år 2004.

Det är nödvändigt att genomföra en rad reformer som ökar incitamenten och möjligheterna för människor att ta ett arbete, som ökar självbestämmandet och höjer livskvaliteten. Vi i Centerpartiet föreslår därför inkomstskatte-

sänkningar och en sänkning av arbetsgivaravgifterna. Riskkapitalmarknaden bör breddas för att fler företag skall ges möjlighet att växa. Arbetsmarknadspolitiken måste enligt mitt förmenande decentraliseras och en friare användning av de arbetsmarknadspolitiska medlen medges. Reseavdraget för resor till och från arbetet bör höjas. Reformerna kommer att medföra lägre kostnader för arbetslösheten.

Anslag för olika försörjningsstöd bör enligt min mening samordnas till utgiftsområde 13. Förslaget innebär att den större delen av anslagen under utgiftsområde 13 flyttas över till utgiftsområde 14. Centerpartiet räknar med att den ökade samordningen leder till att en besparing motsvarande 1 500 miljoner kronor kan göras.

Till utgiftsområde 13 överförs 2 384 miljoner kronor från utgiftsområde 15. Beloppet avser försörjningsstöd som kan härledas till arbetslöshet. Engångsvisa besparingar görs enligt vårt förslag, dels på anslaget 25:4 Vuxenstudiestöd med 2 384 miljoner kronor, dels på anslaget 22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader med 240 miljoner kronor.

Medlemsavgiften till arbetslöshetsförsäkringen bör höjas till 200 kronor per månad och taket för ersättningsnivån bör sänkas till 580 kronor. Detta medför att en besparing kan göras på utgiftsområde 13 med 2,7 miljarder kronor. Aktivitetsstödet bör höjas till 200 kronor och kostnaden för det beräknas till 110 miljoner kronor. Höjningen beräknas rymmas inom befintlig ram.

Jag menar att avsevärda effektivitetsvinster bör kunna göras efter sammanläggningen av Arbetarskyddsstyrelsen och Yrkesinspektionen. Regeringens förslag om ökade resurser till Arbetsmiljöverket och personalförstärkningar till Arbetsmarknadsverket avstyrks. Volymminskningar inom arbetsmarknadsutbildningen föreslås vilket medför minskade kostnader på utgiftsområde 14.

Sammanfattningsvis anser jag att ramen för utgiftsområde 13 bör minskas i förhållande till regeringens förslag med 29 485 miljoner kronor år 2002, 32 325 miljoner kronor år 2003 och 25 745 miljoner kronor år 2004.

Ramen för utgiftsområde 14 bör öka i förhållande till regeringens förslag med 20 013 miljoner kronor år 2002, 21 935 miljoner kronor år 2003 och med 22 064 miljoner kronor år 2004.

Jag tillstyrker därmed motion Fi293 yrkandena 2–4.

5. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv

av Elver Jonsson (fp) som anför följande.

Den ekonomiska politik vi i Folkpartiet föreslår i vår ekonomiskpolitiska motion Fi294 ger både starkare samhällsekonomi och starkare statsfinanser. Med den ekonomiska politiken tillsammans med de förslag till reformer på bl.a. arbetsmarknadens område som vi föreslår räknar vi med en högre sysselsättning än den som kan åstadkommas med regeringens politik. Jag föreslår därför att ramen för utgiftsområde 13 anpassas nedåt i förhållande till rege-

ringens förslag med 13 961 miljoner kronor år 2002, 14 158 miljoner kronor år 2003 och 14 242 miljoner kronor år 2004.

Reformerna är också nödvändiga av ekonomiska och sociala skäl. Med hänsyn till den svagare utvecklingen av svensk ekonomi som jag tillsammans med företrädarna för Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern tecknat en bild av är det dessutom nödvändigt med besparingar på utgiftsområdet.

För att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt bör arbetsmarknadspolitiken reformeras. Den enskilde individen och platsförmedlaren måste ges större frihet att finna vägar till arbete. Bemanningsföretag och privata arbetsförmedlingar bör i betydande omfattning kunna ta över de statliga arbetsförmedlingarnas verksamhet där så är möjligt. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader minskar därmed väsentligt. Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder minskar också.

En ökad avgiftsfinansiering i arbetslöshetsförsäkringen (ungefär 1/3 av premien), som motsvaras av en skattesänkning, innebär att statens utgifter kan minska med ungefär 9,9 miljarder kronor. I vårt förslag till ram ingår också en ökning av anslaget för särskilda insatser för arbetshandikappade.

Jag anser att ramen för utgiftsområde 13 bör bestämmas till 44 954 miljoner kronor år 2002, 44 442 miljoner kronor år 2003 och 43 911 miljoner kronor år 2004. Med det vill jag förorda att finansutskottet tillstyrker motion Fi294 yrkandena 3, 7, 8 (alla delvis) och 16 (fp).